

EESTI LOODUS

Populaarteaduslik ajakiri. Ilmunud 1933. aastast. 4,90 € JAANUAR 1/2018

Tutt-tihane ja meie metsade kaitse

Majavammi olemus
Anoreksia ja Metsik Lääs
Talvine matkaköök

ISSN 0131-5862 (trüki)
ISSN 2228-3692 (võrguväljaanne)

6 9770131586018

69. aastakäik Nr 1, jaanuar 2018

www.eestiloodus.ee

2 Toimetaja veerg

3 Sõnumid

11 EL küsib: vastavad Juhani Püttsepp ja Ingmar Muusikus

12 Valuga metsatihastele vastu
Karl Adami tutvustab fotoloos südikat tutt-tihast: pole erilist lootust kohata teda talvises linnusöögimajas, seda liiki tuleb ise metsa otsima minna

16 Mida on meile õpetanud kliimamuutused geoloogilises ajas?
Enli Kiipli toob kliimamuutuste temaatikasse ajaloolise mõõtme: Maa ajaloos pole kliima muutumises midagi eriskummalist

20 Meetrit üle merepinna
Tõnu Oja selgitab, mida toob kaasa Kroonlinna nulli asendamine Amsterdami nulliga: maapinna kõrguste väärtused pisut suurenevad

23 Raamatud

24 Majavammist meil ja mujal
Jane Oja kirjeldab puitmajadele ohtliku seene evolutsiooni, looduslikku levikut ja Eestisse jõudmist

30 Anoreksia mõistatus ootab veel lahendajaid
Hedvig Sultson heidab pilgu nüüdisajal üsnagi levinud psüühikahäire tekkepõhjustele, milles on ootamatult oluline roll pärilikkusel

34 Tiit Kändler mätta otsast: Eesti silla ehitajad

36 Sada rida Eesti loodusest: Ajalik ja ajatu kodulooduses
Ann Marvet avab Eesti vabariigi juubelile pühendatud essee- ja mõtisklusega meie soodest ja metsadest

38 Üks Eesti paigake: Hurmiorg hoiab maakultuuri kilde
Juhani Püttsepp viib lugeja Põlvamaale Kanepi kanti, kus kohapealne kogukond elab kõige kiuste tavalist maaelu

40 Vikipeedia pildipank sai kaheksandat korda täiendust
Ivo Kruusamägi teeb kokkuvõtte Vikipeedia fotovõistlusest HELP8

42 Poster: Eesti Looduse fotovõistluse loomafotode peauhind noorte kategoorias, Martin Vesberg

44 Intervjuu: Meil võib loodust kunagi veel millekski vaja minna
Ökoloogi ja looduskaitsebioloogi Asko Lõhmusega ajas juttu Rainer Kerge Öhtulehest

50 Laias ilmas: Metsiku Lääne ringreis
Tuul Sepp käis oma viieliikmelise perega Põhja-Ameerika lääneosas: palju säilinud loodust ja ajalugu, sealhulgas indiaanlasi

57 Tööjuhend: Talvise matkaköögi ABC
Timo Palo jätkab matkaköökkide saladuste avamist: talvel matkates peab ka köök olema suvisest teistsugune

64 Looduselamus maailmast: Seišellide haruldases palmimetsas ja hiidkilpkonnade juures
Hendrik Relve reisikiri jõuab seekord India ookeani keskel asuva saarestikuni, kus elurikka loodusega saari ja saarekesi teatakse rohkem kui 115

70 Aiast ja põllult: Tavaline, ent siiski eriline porgand
Triin Nõu annab juhiseid tavapärase köögivilja kasutamiseks: miks mitte proovida porgandit näiteks hapendatult?

72 Panin tähele: Mitmeharuline uhtorg Oru turbatasandikul

74 Kroonika

78 Mikroskoop

79 Ristsõna

80 Ajalugu, sünnipäevad

40

44

50

57

Uus ja arukam aasta

Detsembrirahutus on nüüdseks möödas: aasta lõpuga seotud kokkuvõtted tehtud ning jõulude ümber keerlev kingitrall seljatatud. Tõsi, alati nendime, et järgmine kord teen kõik selleks, et aasta lõpeks hoopis rahulikumalt ega kulgeks üldise kiirustamise saatel. Ometi neelab detsember meid igal aastal seletamatul veel keerisesse, ehkki loodame seda vältida: alati jääb midagi viimase hetke peale, olgu see kingiost, kuusevõtt või pühade-eelne töökohustus. Seega, mõneti paratamatult kujuneb jõulukuust aasta kõige kiirem ja närvilisem aeg, millega tuleb kuidagi toime tulla.

Seevastu jaanuar on enamasti rahukuu: kulutusi ja pingutusi on tehtud nii palju, et enam ei taha ega jaksa. Sellest kasvab välja soov teha uuel aastaringil midagi teisiti ja paremini, seada uusi sihte ja kogeda midagi kasulikku, mis õpetaks arukamalt elama. Tasapisi pikenev päevavalguse aeg annab sellele oma hoo ning lootuse, et kõik on võimalik, kui vaid tahta.

Mida siis võiks teha teisiti ja süvenenumalt? Käia rohkem looduses! Märkata ja arvestada oma otsustes senisest enam looduskeskkonnaga. Mõeldes seejuures niipidi, et loodus on meie elukeskkond ja inimene ei ole seal sugugi kõige tähtsam. Mida vähem me loodusest teame ning, mis veelgi olulisem, mida rohkem selle tunnetamisest kaugeneme, seda kehvem meile.

Olen üsna kindel, et parim ravim loodusest kaugenemise vastu on elada aasta ringi või vähemasti osa aastast maal, mitte linnakeskkonnas. Ühepäevased käigud loodusesse ei õpeta meile kaugeltki seda, kuidas tuleb keskkonnaga arvestada, kaldumata äärmustesse; mida saab ja on sünnis looduses teha ning kus jookseb tasakaalupiir

Foto: Timo Palo

looduskaitse ja inimtegevuse vahel. Metsategu, põlluharimine, loomakasvatus ja jahipidamine ei ole sugugi kurjast, ent kaugenedes loodusest on väga lihtne neis asjus kaotada tasakaal. Niisamuti on linnastunud looduskaitse oht kalduda äärmusesse, sest ei ole argipäevast sidet looduse kui inimese elukeskkonnaga.

Linnastunud ühiskonna hädadele juhib usutluses tähelepanu ka Asko Lõhmus, kelle arvates on linnad looduskeskkonna mõttes imurid. Nad tõmbavad endasse kõik eluks vajaliku, kuid seejuures kaob inimestel otseside keskkonnaga, mille ressursse nad kogu aeg tarbivad.

Mõistagi püüame Eesti Looduses edendada loodustunnetust ja teadmisi keskkonnast, aga ka elulisi kogemusi on väga vaja. Vahel võivad need kogemused olla üsna kibedad. Üks hirmutavam teadmine on kindlasti see, kui avastad oma elumaja pörandad alt majavammid – puitu õgiva seene, kelle tõrje on väga vaevarikas. Paraku satub ta naabriks tihtilugu siis, kui oleme teadmatusest loonud soodsad olud. Seega, eelteadmised sellest seenest on esmane abi, kuidas kaost vältida. Majavammid arenguloost, levikust maailmas ja sattumisest Eestisse on kirjutanud iduettevõtte Majaseen asutaja Jane Oja.

Üsna mitu jaanuarilugu juhatab meid loodusesse liikuma, ühtlasi saab head nõu, mismoodi matkal talveoludes hakkama saada. Ent esmalt soovitan suunduda Haanjamaale, kus tänava on olnud võimalus nautida talveilu detsembri algusest saati. Tasub minna, sest viimastel aastatel ei ole meie neljandat aastaega ehedal kujul sugugi küllaldaselt olnud.

Katu Palo

EESTI LOODUS

69. aastakäik Nr 1, jaanuar 2018

Toimetuse aadress:

Baeri maja, Veski 4, 51005 Tartu
e-post eestiloodus@loodusajakiri.ee
tel 742 1143

Peatoimetaja **Toomas Kukk**
742 1143, toomas.kukk@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Helen Külvik**
529 4033, helen.kylvik@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Juhan Javois**
5661 0851, juhan.javois@loodusajakiri.ee

Toimetaja **Katre Palo**
521 8771, katre.palo@loodusajakiri.ee

Sõnumitoimetaja **Piret Pappel**
piret.pappel@gmail.com

Keeletoimetaja **Monika Salo**
742 1186, monika.salo@loodusajakiri.ee

Küljendaja **Raul Kask**
raul@ww.ee

Väljaandja: **MTÜ Loodusajakiri**
Endla 3, Tallinn 10122

Vastutav väljaandja **Riho Kinks**
riho.kinks@loodusajakiri.ee

Tellimine ja info **Airi Lehemets**
610 4105, loodusajakiri@loodusajakiri.ee

Reklaamijuht **Helen Lehisemets**
610 4106, reklaam@loodusajakiri.ee

Ajakiri ilmub keskkonnainvesteeringute keskuse toetusel

© MTÜ Loodusajakiri, Eesti Loodus®, 2017

Summaries of some articles can be found at our web site www.eestiloodus.ee

Trükitud trükikojas Printall

